

взаємопідтримки, що базується на об'єднанні ресурсів для досягненні спільних цілей, рівноправне співробітництво, пошук згоди й досягнення консенсусу [3, С.8].

Узагальнюючи, зазначимо, що партнерство між різними секторами територіальної громади є взаємовигідним усім: кожен із них володіє певними ресурсами (фінансовими, матеріальними, кадровими, технологічними тощо), які можуть заповнити прогалини у життєпросторі громади в аспекті соціальних сервісів .

Саме соціальне партнерство впливає на життєпростір громад, надто малих, віддалених від адміністративних центрів, володіючи можливостями забезпечити ті соціальні сервіси, недостатньо доступні, але затребувані в умовах війни. Патрнерська взаємодія сприяє активності, життєстійкості громади, інтегрує сили, засоби, ресурси й можливості, живить ініціативність, взаємодопомогу й взаємопідтримку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / За заг.ред. проф. І.Д. Звереві. Київ: Універсум, 2013. 536 с.
2. Купенко О. В. Соціальна робота: від теорії до практики : навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет, 2020. 192 с.
3. Партнерство задля нарощування потенціалу. Посібник для активістів неурядових організацій / О. В. Березюк, Т. В. Воронцова, О. О. Єжова, О. В. Гранде, О. В. Єресько, В. І. Кириченко, Ж. В. Петрочко, В. С. Пономаренко. Київ: «Здоров'я через освіту», 2014. 128 с.

САМОАКТУАЛІЗАЦІЙНІ ПРАГНЕННЯ СТУДЕНТІВ ЯК ЧИННИК ЇХ ПРОФЕСІЙНИХ ДОМАГАНЬ

Кравченко О. Д.

Полтавський національний педагогічний університет

імені В. Г. Короленка

Актуальність дослідження. Проблема формування професійних домагань у студентському віці є однією з центральних у сучасній психології освіти, оскільки саме на цьому етапі відбувається активне самовизначення особистості, формування її професійної ідентичності та усвідомлення особистісних цілей. Серед багатьох внутрішніх чинників, які впливають на цей процес, провідне місце посідають самоактуалізаційні прагнення – потреба в реалізації свого потенціалу, у саморозвитку, у досягненні внутрішньо значущих результатів. Саме вони детермінують глибину професійних очікувань, рівень домагань і типові моделі кар'єрної поведінки.

Студенти, які орієнтовані на особистісне зростання та самореалізацію, зазвичай формують більш амбітні, цілеспрямовані й водночас реалістичні професійні домагання. У них простежується активна потреба у впливі на навколишній світ, у творчому вияві в межах професії, у досягненні внутрішнього відчуття успішності. Натомість недостатній розвиток прагнення до самоактуалізації часто пов'язаний з фрагментарними або зовнішньо обумовленими уявленнями про професійне майбутнє, з пасивністю у самопобудові та схильністю до конформного вибору професійної траєкторії.

Суттєвий внесок у вивчення феномену професійної самоактуалізації зроблено вітчизняними дослідниками, які підкреслюють, що самоактуалізація не лише впливає на рівень домагань студентів, а й визначає якість їхньої професійної ідентичності, інтенсивність мотивації до навчання, а також здатність до рефлексії та саморегуляції. Так, М. Ткалич розробила модель професійної самоактуалізації, що охоплює ресурсний, процесуальний і результативний компоненти, підкреслюючи її динамічну та інтегративну природу [6]. У дослідженні М. Конової та А. Ткаченко наголошується на взаємозв'язку професійної Я-концепції та рівня самоактуалізації майбутніх фахівців, а також визначається важливість когнітивного та поведінкового компонентів у

становленні професійної зрілості [3]. Н. Старинська окреслює професійну самоактуалізацію як процес формування внутрішнього стандарту досягнень, що визначає силу професійних домагань і готовність до реалізації особистісного потенціалу в обраній діяльності [5]. Комплексне осмислення цих підходів свідчить про наукову і практичну значущість дослідження самоактуалізаційних прагнень студентів у контексті формування їхньої професійної суб'єктності.

Самоактуалізація як психологічне явище постає не лише як потреба у самореалізації, але як системна характеристика особистості, що визначає здатність діяти відповідно до власної ціннісної системи, внутрішніх переконань і потенційних можливостей. У студентському віці цей процес активізується через динамічну взаємодію внутрішніх мотиваційних структур та зовнішніх соціально-професійних впливів. Саме тому самоактуалізаційні прагнення є не абстрактною установкою, а реально діючим чинником формування професійної перспективи, що знаходить своє відображення в рівні, типі та змісті професійних домагань.

Професійні домагання визначаються як система уявлень суб'єкта про бажаний рівень професійної реалізації, що включає не лише амбітність цілей, але й внутрішню впевненість у можливості їх досягнення. Цей рівень прямо залежить від того, наскільки студент усвідомлює свої індивідуальні ресурси, бачить шляхи їх розвитку та здатен інтегрувати особистісні цілі в структуру професійного життя. Дослідження показують, що наявність самоактуалізаційної домінанти дозволяє студентам встановлювати більш цілеспрямовані, глибоко усвідомлені та конструктивно мотивовані професійні орієнтири [2].

Психологічний механізм впливу самоактуалізації на професійні домагання реалізується через низку внутрішніх процесів: рефлексію, осмислення власного потенціалу, усвідомлення професійних цінностей і побудову індивідуальної моделі успіху. Розвинута рефлексивність дозволяє студенту не лише критично оцінювати власні досягнення, а й формувати внутрішні критерії професійного зростання. Водночас орієнтація на самоактуалізацію знижує залежність від зовнішньої оцінки та стимулює автономне прийняття рішень у сфері

самореалізації [1].

Важливо підкреслити, що самоактуалізація не є лише результатом особистісного розвитку – вона також виконує функцію регулятора професійної поведінки. Як зазначає М. Ткалич, самоактуалізація забезпечує інтеграцію таких компонентів, як суб'єктне ставлення до діяльності, готовність до інноваційної поведінки, відкритість до самоперевершення, що формує підґрунтя для появи високого рівня професійних домагань. У свою чергу, ці домагання стають мотиваційним ядром освітньої активності, детермінуючи не лише вибір професії, а й стиль навчання, глибину опанування фахових знань, включеність у професійну культуру [6].

Окремої уваги заслуговує вплив Я-концепції, зокрема професійної Я-концепції, на співвідношення між самоактуалізаційними прагненнями та рівнем професійних домагань. Формування цілісного уявлення про себе як майбутнього фахівця – зі своїми сильними сторонами, ціннісними орієнтирами, професійною місією – надає студенту внутрішню опору, що дозволяє витримувати виклики невизначеного професійного майбутнього. За умов розвитку позитивної Я-концепції, професійні домагання набувають реалістичного, але в той же час мотиваційно зарядженого характеру [7].

Суттєвий вплив на характер самоактуалізаційних прагнень сучасних студентів має контекст воєнного стану, у якому відбувається здобуття освіти в Україні. Війна як екстремальний соціальний і психологічний чинник трансформує базові орієнтири молоді людини, змінює уявлення про цінність професії, пріоритети життєвого вибору та межі особистісних можливостей. З одного боку, це посилює потребу у швидкому самовизначенні, підвищує прагнення до корисності, суспільної значущості, до професій, пов'язаних із допомогою, безпекою, відновленням. З іншого боку, постійна невизначеність, емоційне виснаження, нестабільність навчального процесу можуть знижувати мотиваційний фон, посилювати прагнення до мінімізації професійних зусиль і формувати зовнішньо обумовлені домагання [4]. Саме тому в цих умовах

особливої актуальності набуває підтримка внутрішньої мотивації, розвиток ціннісного ставлення до професії, а також формування середовища, що дозволяє студентам віднайти смисли в освітній і професійній діяльності, попри кризові впливи. Професійна самоактуалізація в умовах війни постає не лише як вияв потенціалу, а як стратегія психологічного виживання та самоутвердження.

Висновки. Аналіз феномену самоактуалізаційних прагнень у студентському віці дозволяє розглядати їх не лише як внутрішню мотиваційну установку, а як складну психологічну конструкцію, що формує суб'єктивну рамку професійного вибору, визначає межі прийняттого і бажаного в уявленнях про власне майбутнє. Високий рівень самоактуалізації не гарантує автоматичну професійну успішність, проте забезпечує здатність мислити в категоріях особистісного сенсу, будувати професійні орієнтири не як зовнішнє пристосування, а як автентичне самовиявлення. Це суттєво відрізняє глибокі, смисложиттєво вмотивовані домагання від ситуативних або нормативно нав'язаних кар'єрних очікувань.

Саме у взаємодії із зовнішніми викликами виявляється реальний потенціал самоактуалізаційних прагнень як адаптаційного ресурсу, здатного трансформувати кризовий досвід у професійне зростання. У ситуації екзистенційної нестабільності та порушення освітніх траєкторій, здатність до саморефлексії, осмислення своєї ролі у професії, збереження ціннісного бачення себе як фахівця набуває особливої ваги. У цьому сенсі завданням освіти є не лише передача знань, а створення умов для формування психологічно зрілої особистості, здатної до свідомого професійного вибору, відповідального домагання та смисложиттєвого саморозгортання. Лише за таких умов самоактуалізація студентів перетворюється з абстрактної гуманістичної категорії на реальний механізм розбудови майбутнього – індивідуального і соціального водночас.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Братаніч Б. В., Ільченко І. Г. Самоактуалізація особистості та освіта

Філософські проблеми освіти. 2011. № 2. С. 13–20.

2. Лебідь Н. К. Рівень домагань як психологічна детермінанта формування цілеспрямованої активності особистості. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2014. № 21. С. 102-106.
3. Кононова М.М., Ткаченко А.В. Професійна самоактуалізація та професійна Я-концепція майбутніх психологів. *Науковий журнал «Габітус»*. Випуск 46. 2023. С. 75-80.
4. Психологічні детермінанти професійного розвитку та самоактуалізації особистості : монографія / за ред. М.М. Кононової. Полтава, 2022. 222 с.
5. Старинська Н. В. Особливості самоактуалізації майбутніх психологів у процесі професійної підготовки. Київ : Інтерсервіс, 2015. 178 с.
6. Ткалич М. Г., Шутько Д. О. Основні підходи до вивчення феномену самоактуалізації особистості в зарубіжній психології. *Проблеми сучасної психології*. 2013. № 1. С. 65-71.
7. Шутько Д. О. Теоретичні підходи до вивчення проблеми професійної самоактуалізації особистості. *Проблеми сучасної психології*. 2014. Вип. 24. С. 752–762.

ОСОБЛИВОСТІ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ТА ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ЮНАКІВ

Куцобіна А. В.

Полтавський національний педагогічний університет

імені В. Г. Короленка

anastasiakucobina99@gmail.com

Актуальність дослідження. Юнацький вік є критичним періодом особистісного становлення, у якому відбуваються глибинні зміни в системі цінностей, соціальних орієнтирів і внутрішньої структури Я-образу. Це етап, на якому особистість формує уявлення про сенс життя, визначає пріоритети, обирає